

Remiss av SOU 2025:51 Bättre förutsättningar för klimatanpassning

Sammanfattning

Norrköpings kommun står inför stora utmaningar när det gäller klimatanpassning och välkomnar därför generellt utredningen samt de flesta förslag och bedömningar i betänkandet.

Norrköpings kommun ser mycket positivt på förslaget att staten tar ett ansvar för skydd mot översvämning från havet. Av flera skäl behöver dock statens föreslagna ansvar avseende storskaliga skydd breddas, och kommunerna behöver vara delaktiga redan i första steget av beredningsprocessen.

Kommunen välkomnar också förslaget om ny lagstiftning, så att kommunen kan få medfinansiering för de klimatanpassningsåtgärder som fortsatt ligger under kommunens ansvar. En begränsning för uttag av avgift från privata fastighetsägare bör dock inte finnas.

Norrköpings kommun bedömer att en del förslag på lagändringar inte kan träda i kraft förrän flera utmaningar kopplat till kunskapsunderlag och antaganden hanterats.

Generella synpunkter

Norrköpings kommun anser att ökade kostnader i samband med skärpta krav behöver hanteras genom bland annat ökade möjligheter till statliga bidrag. Vidare behöver kommunerna stöd för att säkerställa att nya och ändrade lagar tillämpas rättssäkert och effektivt.

Norrköpings kommun understryker också vikten av att nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och riskbedömning fastställs innan lagändringar träder i kraft. Detta är ett arbete som utgör en del i regeringens handlingsplan för klimatanpassning.

Synpunkter på konkreta förslag och bedömningar

8.1 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Norrköpings kommun välkomnar förslaget. Det är positivt att det endast föreslås gälla befintliga byggnader och naturområden. Redan utförda investeringar och befintliga värden kan därmed skyddas samtidigt som påverkan på strandskyddet begränsas.

8.2 Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Kommunen har i det här fallet flera roller, det vill säga som ansvarig för järnväg och allmän väg, som berörd fastighetsägare respektive som planansvarig för detaljplan i anslutning till järnväg och allmän väg som faller under Trafikverkets ansvar.

I rollen som ansvarig för allmän väg och järnväg, så ser Norrköpings kommun mycket positivt på förslaget eftersom det möjliggör att utredningar kan påskyndas och återställande åtgärder kan vidtas snabbare än i dagsläget.

I rollen som markägare eller ansvarig för detaljplanering i anslutning till Trafikverkets anläggningar så föreslår Norrköpings kommun att det tillfälliga tillståndet ska innehålla krav på att Trafikverket sammanställer och skriftligen redovisar vilka nya antaganden eller förändringar som görs jämfört med de som gällde när anläggningen ursprungligen byggdes. Det handlar inte om ett formellt samråd utan en informationsskyldighet till kommunen, som därmed får möjlighet att bedöma om ytterligare åtgärder behöver vidtas avseende de planer, anläggningar eller den mark som kommunen ansvarar för.

8.3 Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Norrköpings kommun tillstyrker i huvudsak förslaget och instämmer i bedömningen att ledningsrätt bör kunna upplåtas även för öppna delar av det allmänna dagvattennätet.

Förslaget behöver dock inkludera fler typer av anläggningar. Behovet av öppna dagvattenanläggningar så som översvämningsytor och torrdammar ökar i och med att frekvensen och intensitet av extrema nederbördshändelser tilltar. En begränsning av förslaget till enbart bortledande av dagvatten riskerar att utesluta andra öppna dagvattenanläggningar från möjligheten till ledningsrättsupplåtelse, vilket kan motverka syftet med en långsiktigt hållbar och ändamålsenlig klimatanpassning.

Error! Unknown***8.4 Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag samt******8.5 Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet***

Norrköpings kommun har ingen erinran gällande förslaget. Det är positivt att tydlighet skapas gällande systemets kapacitet och begränsningar. I det vidare arbetet är det viktigt att förtydliga mer ingående vilken typ av data som ska kunna levereras och till vilket syfte.

8.6 Kommunen ska i översiktsplan redovisa vilka***klimateanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera***

Norrköpings kommun är positivt inställd till förslaget. Det ger ökad transparens och spårbarhet för alla berörda aktörer.

8.7 Markreservat för klimateanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Norrköpings kommun välkomnar förslaget. Ett tydligt ställningstagande från kommunen i form av ett markreservat kan underlätta för storskaliga anläggningar som gynnar både det specifika området och angränsande områden. Det kan också skapa tydlighet i dialog med till exempel fastighetsägare.

8.8 Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimateanpassning utökas

Norrköpings kommun välkomnar förslaget som innebär ett tydligt verktyg för att säkerställa att klimateanpassningsåtgärder genomförs.

8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Norrköpings kommun konstaterar att liknande förslag har lyfts i tidigare utredningar, och att nuvarande förslag skulle ge kommunerna en förberedelsetid och en något mer lätthanterlig börda, vilket är välkommet.

Norrköpings kommun konstaterar samtidigt att det finns ett behov av vägledning och kunskapsunderlag från nationell nivå för att förslaget ska vara praktiskt genomförbart och för att skapa en likartad hantering mellan kommuner. Exempel på utmaningar som behöver lösas innan ett ska-krav kan träda i kraft:

- Prognoser för återkomsttid motsvarande det dubbla av 1/10000 (dvs 1/5000) för att kunna bedöma ”betydande risk” för befintlig bebyggelse gällande översvämning från hav, vattendrag eller sjöar vid sammanhållen bebyggelse och samhällsviktig verksamhet (se sidan 210 i yttrandet).

Error! Unknown

- Vägledning om vilka antaganden om stigande medelhavsnivå och extremvattenstånd som ska vara styrande för vad som anses vara en risknivå.
- Vägledning gällande vilken utredningsnivå och därmed vilka säkerhetsmarginaler enligt gällande standarder som ska anses skäligen gällande skredrisk samt fördjupat och uppdaterat kunskapsunderlag på nationell nivå. Vår erfarenhet är att statliga myndigheters kartunderlag saknar den detaljeringsgrad som är nödvändig för detaljplaneskalan, och att de därför ibland är direkt missvisande. Vi ser samtidigt svårigheter för nationella myndigheter att ta fram kunskapsunderlag på rätt nivå och att platsspecifika utredningar därför kommer att bli nödvändiga. Att genomföra fältundersökningar på privat fastighetmark är mycket kostsamt och kan inte utföras utan fastighetsägarens godkännande. Vi kan vittna om att fastighetsägare ibland väljer att inte godkänna platsspecifika utredningar. Ny lagstiftning och finansiering behöver därför utvecklas för att möjliggöra dessa utredningar.
- Vägledning gällande hur kopplingen mellan grundvattnets trycknivå och havsnivån ska vägas in i bedömningen av riskerna samt kunskapsunderlag om inom vilka geografiska områden problemet behöver beaktas. Längs kusten kan en ökning av grundvattnets trycknivå när havet stiger vara avgörande på detaljplanenivå för samtliga risker kopplat till olika översvämning, ras, skred och erosion.

8.10 Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder

Norrköpings kommun stödjer förslaget. Det är viktigt att påminna om dessa saker i samband med bygglov eftersom det då är högst aktuellt för fastighetsägaren.

8.11 Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Norrköpings kommun välkomnar förslaget eftersom det underlättar att lagstiftningen i frågan samordnas.

När det gäller krav på byggnader och bostäder skulle det dock underlätta för kommuner om riktvärden inom byggregelverket (BBR) harmonierar med riktvärden som kommer tas fram inom Förordning 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Med ökade krav tillkommer ökade kostnader för kommunerna. Statliga projektmedel eller fonder behöver införas, som kan sökas för att kommunerna ska kunna leva upp till de skärpta kraven.

Error! Unknown

9.2.3 Att tydliggöra statens roll och prioriteringar i utbyggnaden av kustskydd – en beredningsprocess i två steg

Norrköpings kommun är positiv till att staten tar ett större ansvar vad gäller storskaliga översvämningsskydd och understryker vikten av att detta förslag genomförs skyndsamt.

Norrköpings kommun föreslår dock att kommuner involveras som remissinstans redan i steg 1 för att kunna bidra med information till bedömningarna.

Norrköpings kommun ser vidare ett behov av att ansvaret breddas till att inte endast inkludera områden där skyddsbehovet är stort utifrån nationella intressen, utan att även andra tunga allmänna intressen vägs in där det är samhällsekonomiskt motiverat ur ett regionalt perspektiv. Ett viktigt motiv för detta är de svårigheter som utredningen lyfter kopplat till en kommuns möjlighet att ta ett ansvar för finansiering och underhåll av ett skydd i det långa tidsperspektiv som är nödvändigt. Ett annat är att skyddet inte endast har en lokal nytta utan gynnar flera kommuner eller hela regionen.

Norrköpings kommun ser också ett behov av att staten tar ett ansvar för hela utredningsskedet av olika skyddsalternativ (det vill säga storskaligt skydd, planerad reträtt eller andra alternativ och kombinationer) för att utredningarnas antaganden, konsekvensbedömningar och därmed grunderna för den statliga prioriteringen blir så likvärdig som möjligt. Detta skulle innebära att berörda kommuner och regioner få mer likvärdiga förutsättningar i den konkurrens som uppstår avseende regional tillväxt och att sannolikheten ökar för att storskaliga skydd skapas på de platser där det är mest samhällsekonomiskt relevant.

Som en del i steg 1 bör det avsättas medel för att Sveriges geologiska undersökning (SGU) tar fram underlag när det gäller förutsättningar under markytan på land och i havet. Redan inför den första prioriteringen behöver det finnas en bild av var havsnivåhöjningen kan få stora konsekvenser för nationella värden på land kopplat till grundvattnets trycknivå.

9.2.5 Möjligheten att skydda kusterna runt Östersjön tillsammans med andra länder bör utredas

Norrköpings kommun välkomnar att frågan utreds parallellt med övriga förslag men vill samtidigt understryka vikten av att utredningen inte innebär att övriga föreslagna åtgärder försenas. Detta eftersom det finns stora osäkerheter kring genomförbarheten, bland annat kopplat till de geologiska förutsättningarna. Dels är djupet ner till tät, ogenomsläpplig berggrund stor på danska fastlandet liksom i de omkringliggande haven Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt. Dels skulle ett skydd behöva korsa den breda och tektoniskt aktiva förkastningszonen Sorgenfrei-Tornqvistzonen som sträcker sig tvärs över Danmark och i omkringliggande hav.

Error! Unknown

10.5 Ny lag för fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder; 10.5.1 Vilka fastighetsägare ska betala?; 10.6 Förfarandet enligt den nya lagen; 10.6.1 Beslut innan klimatanpassningsåtgärden genomförs; 10.6.2 Efter genomförandet; 10.6.3 Framtida ansvarsförhållanden; 10.6.4 Domstolsprövning samt 11 Ikraftträdandebestämmelser

Norrköpings kommun välkomnar generellt förslaget om medfinansiering från de fastighetsägare som har nytta av en klimatanpassningsåtgärd men anser att en begränsning för uttag av avgift från privata fastighetsägare inte bör finnas. I stället bör avgiften fördelas utifrån nytta och skälighet som redovisas i samrådsförfarandet. Motivet är att åtgärden kan vara avgörande för fastigheternas långsiktiga användning och då ska inte kommunens skattebetalare belastas för några enskilda fastigheters vinning. Enskilda fastighetsägare kan också vara beredda att betala en avgift som överstiger 10% av värdet i de fall åtgärden har stor nytta för deras fastighet.

Det är generellt svårt att överblicka konsekvenserna av den nya lagstiftningen. Som ofta sker vid ny lagstiftning så kommer troligen vissa delar behöva förtydligas i praxis, till exempel tolkningen och innebörden av nytto-begreppet.

12.2.1 Bestämmelserna om dammsäkerhet för skyddsvallar bör ses över

Ur ett kommunalt perspektiv är det viktigt att regelverk som rör vallar och dammkonstruktioner för att skydda mot havet är ändamålsenliga. I utredningen konstateras att reglerna för dammsäkerhet inte är ändamålsenliga för vallar som ska skydda mot översvämningar från vattendrag och skyfall. Det framgår dock inte i betänkandet om reglerna är ändamålsenliga för översvämning från havet vid tillfälligt och permanent höga havsnivåer.

NORRKÖPINGS KOMMUN

Olle Vikmång (S)
kommunstyrelsens ordförande